Іван ГОЛОВАТЮК,
доктор філософії,
асистент кафедри дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)
e-mail: ivanholovatiuk@tnpu.edu.ua

РОЛЬ АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Професія вихователя закладу дошкільної освіти передбачає, окрім володіння педагогічними знаннями, навчальними й виховними методиками, також уміння встановлювати емоційний контакт з вихованцями, підтримувати їхню увагу та створювати сприятливу для розвитку атмосферу в дитячому колективі. Для дошкільного віку властивим є активне пізнання навколишнього світу через гру, наслідування, емоційне сприйняття та безпосередню взаємодію з дорослими. Успішність освітнього процесу в закладі дошкільної освіти значною мірою залежить від вихователя, який має вміти зацікавлювати дітей, створювати сприятливу атмосферу та реалізовувати освітні цілі через ігри, заняття й інші види діяльності. Саме тому володіння елементами театральної творчості й акторськими вміннями є важливою складовою професійної майстерності вихователя, адже педагогічна діяльність передбачає не лише застосування наукових знань, а й мистецтво самовираження та перевтілення [3].

У зв’язку з цим доцільно звернутися до можливостей акторської майстерності, елементи якої можуть бути ефективно використані в педагогічній діяльності. Такі акторські навички, як уміння керувати голосом, передавати емоції за допомогою міміки й жестів, перевтілюватися в казкових персонажів та імпровізувати, допомагають вихователю урізноманітнювати взаємодію з вихованцями. Культура мовлення вихователя, виразність голосу, міміка, жести та емоційна відкритість педагога є не менш важливими у взаємодії з вихованцями, оскільки сприяють налагодженню ефективного спілкування з дітьми. Водночас використання акторських прийомів не означає перетворення педагогічної діяльності на театральну виставу. Їх основна функція – створення умов для розвитку дитячої уяви та підтримання пізнавального інтересу дошкільників.

Одним із важливих складників акторської майстерності є мовленнєва виразність. Мовлення вихователя виконує, насамперед, інформативну, комунікативну та емоційну функції. Саме від темпу, інтонації, чіткості вимови й сили голосу педагога залежить, наскільки зрозумілим і цікавим буде повідомлення для дитини. У зв'язку з цим, мовлення вихователя має бути емоційно виразним, помірно гучним і багатим на інтонації. Дещо уповільнений темп мовлення полегшує його сприйняття дітьми та посилює емоційне забарвлення висловлювань, натомість надто швидке говоріння знижує чіткість і ускладнює розуміння сказаного [2]. Варто пам'ятати, що монотонне мовлення може ускладнювати підтримання уваги дошкільників, а інтонаційне розмаїття, навпаки, допомагає наголосити на важливих моментах розповіді.

Особливо помітне значення мовленнєвої виразності під час читання казок, оповідань, проведення дидактичних ігор. До прикладу, під час прочитання казки вихователь може змінювати тембр голосу відповідно до характеру персонажа, уповільнювати мовлення в напружені моменти сюжету, використовувати паузи для привернення уваги дітей.

Не менш важливим є використання міміки та жестів. Невербальні засоби комунікації доповнюють мовлення вихователя та допомагають передавати емоційні стани, в такий спосіб спілкування стає більш зрозумілим для дітей. Усмішка, вираз здивування, відповідний жест або зміна положення тіла можуть підсилювати зміст висловлювання та підтримувати інтерес до діяльності.

Важливо, щоб невербальна поведінка педагога була природною та відповідною до ситуації, адже надмірна театральність може відволікати дітей від змісту заняття. Особливого значення це набуває під час спілкування з дітьми, які потребують додаткової підтримки або можуть по-різному реагувати на гучні звуки, різкі рухи, інтенсивні емоційні прояви.

Важливе місце в професійній діяльності вихователя посідає здатність до перевтілення. Йдеться про вміння тимчасово «вживатися» в образ певного персонажа, відтворювати його характерні риси за допомогою мовлення, рухів, поведінки. Здатність педагога до перевтілення є корисною під час організації театралізованих ігор, інсценізацій, лялькових вистав і тематичних занять.

Наприклад, вихователь може виконувати роль казкового персонажа, який звертається до дітей із проханням допомогти розв’язати певну проблему. Дошкільники долучаються до запропонованої ситуації, спільно шукають рішення. У такий спосіб звичайне завдання набуває ігрового характеру, а діти отримують можливість виявляти ініціативу й активніше взаємодіяти одне з одним.

Перевтілення також допомагає вихователеві урізноманітнювати способи пояснення навчального матеріалу [1]. Образ казкового героя може стати засобом зацікавлення дітей перед початком заняття, а короткий діалог із лялькою – способом актуалізувати їхні знання або підвести до нової теми. При цьому важливо, щоб ігровий елемент відповідав віковим можливостям дошкільників і був пов'язаний із метою освітньої діяльності.

Одним із проявів акторської майстерності в роботі педагога закладу дошкільної освіти є здатність до імпровізації. У роботі з дітьми не завжди можливо передбачити всі запитання, реакції та варіанти розвитку ігрової ситуації, тому вихователь має бути готовим змінити спосіб пояснення, підтримати несподівану дитячу ідею або запропонувати новий варіант продовження гри. Така творча гнучкість допомагає зберігати інтерес вихованців до теми чи об’єкта, що вивчається, враховувати їхні індивідуальні потреби. Так, наприклад, під час розповідання казки діти можуть запропонувати власний варіант завершення сюжету. Використовуючи навички імпровізації, вихователь може підтримати пропозиції дошкільників та запропонувати їм розіграти альтернативний фінал.

Акторська майстерність педагога є важливою для створення позитивної емоційної атмосфери в групі. Виразне мовлення, доброзичлива міміка вихователя, вміння використовувати гумор допомагають встановлювати контакт із дітьми й підтримувати їхню зацікавленість. Водночас професійна майстерність вихователя передбачає не лише виразне передавання емоцій, але й здатність керувати власними реакціями: педагогові важливо зберігати спокій у складних ситуаціях, уникати надмірно різких інтонацій, добирати такі, способи комунікації, які не створюють у дітей відчуття страху чи психологічного дискомфорту.

Таким чином, акторська майстерність є одним із ресурсів удосконалення професійної діяльності вихователя закладу дошкільної

освіти. Її елементи можуть застосовуватися під час читання художніх творів, проведення занять, організації театралізованих ігор і повсякденного спілкування з дітьми. Особливе значення мають мовленнєва виразність, доречне використання міміки й жестів, здатність до перевтілення та імпровізації. Ці вміння допомагають вихователеві урізноманітнювати освітній процес і підтримувати активність дошкільників. Відповідно, включення акторських вправ до професійної підготовки майбутніх вихователів є доцільним напрямом удосконалення їхньої педагогічної майстерності.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко А. Міні-заняття як форма організації мовленнєво-розвивальної діяльності дошкільників. *Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ.* Київ : Шкільний світ, 2010. С. 25–42.
2. Савченко Л.Л. Культура мовлення вихователя як засіб професійної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 65, Т. 1. С. 69–73.
3. Федорович А.В. Взаємозв’язок театральної та педагогічної творчості у діяльності вихователя дошкільного навчального закладу. *Scientific Notes of the Pedagogical Department*. 2015. Вип. 34. С. 237–245.